

νιστικές επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές οργανώσεις. Πρόκειται, δηλαδή, για απροσδιόριστο σύνολο αποδεκτών.

Το άρθρο 93, παράγραφος 2, δεν απαιτεί ατομική όχληση των κατ' ιδίαν ατόμων για υποβολή παρατηρήσεων. Μοναδικός του στόχος είναι να υποχρεώσει την Επιτροπή να φροντίσει για την ενημέρωση όλων των προσώπων που μπορούν να ενδιαφέρονται και να τους παράσχει την ευκαιρία να προβάλουν τα επιχειρήματά τους. Υπό τις περιστάσεις αυτές η δημοσίευση ανακοινώσεως στην Επίσημη Εφημερίδα κρίνεται ως πρόσφορο μέσο γνωστοποίησης προς όλους τους ενδιαφερομένους της ενάρξεως μιας διαδικασίας.

3. Η Συνθήκη αφορά τις ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή από κρατικούς πόρους «υπό οποιαδήποτε μορφή». Κατά συνέπεια, δεν μπορεί κατ' αρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ της ενισχύσεως

που χορηγείται υπό μορφή δανείων και της ενισχύσεως που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο επιχειρήσεων. Οι ενισχύσεις υπό τη μια ή την άλλη μορφή εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 92, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζει η εν λόγω διάταξη.

Η χορήγηση ενισχύσεων, ιδίως υπό μορφή συμμετοχής του κράτους ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτομάτως αντίθετη προς τις διατάξεις της Συνθήκης. Οποιαδήποτε, επομένως, και αν είναι η μορφή υπό την οποία χορηγούνται οι ενισχύσεις, στην Επιτροπή εναπόκειται να εξετάσει αν οι εν λόγω ενισχύσεις αντίκεινται προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να κρίνει αν μπορούν, ενδεχομένως, να εξαιρεθούν δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, αιτιολογώντας σχετικά την απόφασή της.

Στην υπόθεση 323/82,

SA INTERMILLS, με έδρα την Andenne (Βελγίου), εκπροσωπούμενη από τους Léon Goffin, Jean-Marie de Backer και Jean-Louis Lodomez, δικηγόρους Βρυξελλών με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο το δικηγόρο Ernest Arendt, 34 B, rue Philippe-II,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από τις

SA INTERMILLS-INDUSTRIE ANDENNE, με έδρα την Andenne,

SA INTERMILLS-INDUSTRIE PONT-DE-WARCHE, με έδρα το Malmédy,

SA INTERMILLS-INDUSTRIE STEINBACH, με έδρα το Malmédy,

εκπροσωπούμενες από τους δικηγόρους Goffin, de Backer και Lodomez, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο το δικηγόρο Arendt,

παρεμβαίνουσες,

κατά

ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, εκπροσωπούμενης από τη Marie-José Jonczy, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο το Manfred Beschel, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση ακυρώσεως της αποφάσεως 82/670 της Επιτροπής, της 22ας Ιουλίου 1982, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η κυβέρνηση του Βελγίου σε επιχείρηση του τομέα χάρτου,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, G. Bosco, O. Due και K. Κακούρη, προέδρους τμήματος, P. Pescatore, A. O'Keefe, T. Koopmans, U. Everling και K. Bahlmann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας, τα αιτήματα, καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων, συνοψίζονται ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά

Η επιχείρηση Intermills, βελγική επιχείρηση χαρτοδιομηχανίας, με έδρα την Andenne,

εκμεταλλεόταν, μέχρι το Μάρτιο του 1980, τέσσερα εργοστάσια εγκατεστημένα στην περιοχή της Βαλλονίας, στο Pont-de-Warche και Steinbach και στην περιοχή του Malmédy, στο Saint-Servais και Andenne της περιοχής της Namur.

Με τηλετύπημα της 23ης Ιουλίου 1980, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή της βελγικής κυβερνήσεως στο γεγονός ότι οι υπηρεσίες της είχαν την πληροφορία ότι η βελγική κυβέρνηση, και ειδικότερα ορισμένα

περιφερειακά όργανα, επρόκειτο προσεχώς να λάβουν την απόφαση να παρέμβουν υπέρ της επιχειρήσεως Intermills, υπό μορφή παροχής κρατικών ενισχύσεων. Η Επιτροπή υπογράμμιζε συνεπώς προς τη βελγική κυβέρνηση τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ενισχύσεις, τα δε κράτη μέλη δεν μπορούν να εφαρμόσουν τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν αποφανθεί η Επιτροπή περί του αν συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά. Η Επιτροπή καλούσε τη βελγική κυβέρνηση να της παράσχει, εντός προθεσμίας δύο εβδομάδων, πληροφορίες σχετικές με τη σχεδιαζόμενη ενίσχυση.

Στις 6 Φεβρουαρίου 1981, η μόνιμη αντιπροσωπεία του Βελγίου κοινοποίησε προς την Επιτροπή σύντομο σημείωμα της εκτελεστικής εξουσίας της περιοχής Βαλλονίας σχετικό με τις ενισχύσεις υπέρ της Intermills που είχαν αποφασιστεί στις 17 Ιουλίου και 24 Σεπτεμβρίου 1980.

Με έγγραφο της 10ης Μαρτίου 1981, η Επιτροπή ενημέρωσε τη βελγική κυβέρνηση ότι παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ως προς την κοινοποίηση των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ενισχύσεις, καθώς και ότι η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, κατά των εν λόγω ενισχύσεων. Η Επιτροπή προσέδετε ότι, βάσει των πληροφοριών που διέθετε, θεωρούσε ότι η παρεχόμενη από τη βελγική κυβέρνηση ενίσχυση μπορούσε να αλλοιώσει, σε βαθμό που να θίγει το κοινό συμφέρον, τους όρους του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου στον τομέα του χάρτου εκτυπώσεως και γραφής, ιδίως λόγω της δύσκολης καταστάσεως που αντιμετωπίζει ο εν λόγω τομέας στην Κοινότητα· ότι τα στοιχεία που περιέχονται στο σημείωμα παρέχουν ανεπαρκείς μόνο ενδείξεις ως προς το θέμα των ανταλλαγμάτων που παρέχει η επιχείρηση, προκειμένου να μπορέσει η Επιτροπή να εξετάσει

αν οι εν λόγω ενισχύσεις συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά· ότι, τέλος, οι ενισχύσεις που δεν έχουν ακόμα χορηγηθεί δεν μπορούν να χορηγηθούν πριν από την έκδοση τελικής αποφάσεως της Επιτροπής.

Τέλος, η Επιτροπή έταξε στη βελγική κυβέρνηση, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, προθεσμία ενός μηνός για να υποβάλει τις παρατηρήσεις της.

Κατ' εφαρμογή της ίδιας διατάξεως, η Επιτροπή, στις 11 Μαρτίου 1981, έταξε και στα υπόλοιπα κράτη μέλη προθεσμία ενός μηνός να της υποβάλουν, επίσης, τις παρατηρήσεις τους.

Με ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα, της 20ής Μαρτίου 1981 (ΕΕ C 61, σ. 3), η Επιτροπή έκρινε ότι η ενίσχυση που χορηγείται στο Βέλγιο υπέρ μιας επιχειρήσεως του τομέα της χαρτοβιομηχανίας, που διαθέτει 6 εργοστάσια στο Βέλγιο και της οποίας το κύριο προϊόν είναι ο χάρτης γραφής και εκτυπώσεως, μπορούσε να αλλοιώσει τους όρους του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον, καθώς και ότι η εν λόγω ενίσχυση είχε χορηγηθεί χωρίς να ακολουθηθεί η διαδικασία της προηγούμενης κοινοποιήσεως στην Επιτροπή. Σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, εδάφιο 1, όλοι οι ενδιαφερόμενοι, πλην των κρατών μελών, κλήθηκαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με την εν λόγω ενίσχυση.

Μετά από υπόμνηση της Επιτροπής, στις 22 Ιουνίου 1981, η βελγική κυβέρνηση κοινοποίησε, στις 4 Αυγούστου 1981, τις παρατηρήσεις του Εκτελεστικού της περιοχής Βαλλονίας σχετικά με τα μέτρα που είχαν ληφθεί υπέρ της εταιρίας Intermills.

Τα μέτρα αυτά περιελάμβαναν, αφενός μεν, την έγκριση σχεδίου αναδιαρθρώσεως,

αφετέρου δε, τον καθορισμό της οικονομικής ενισχύσεως για την πραγματοποίησή της.

α) Το σχέδιο αναδιαρθρώσεως περιελάμβανε, ειδικότερα, τα ακόλουθα μέτρα:

- μείωση της συνολικής παραγωγής των εργοστασίων από 121 000 σε 83 000 τόνους·
- προοδευτική εγκατάλειψη της παραγωγής χαρτομάζας και προσανατολισμός της παραγωγής προς τους ειδικούς χάρτες με αυξημένη προστιθέμενη αξία·
- διακοπή της λειτουργίας του εργοστασίου του Saint-Servais (και του εργοστασίου του Huizingen, στην περιοχή της Φλάνδρας, υπαγόμενου σε μια άλλη εταιρία του ομίλου)·
- διατήρηση των τριών μονάδων παραγωγής που κρίθηκαν κατάλληλες από ένα φιλανδικό γραφείο πραγματογνωμόνων·
- ίδρυση τριών ανεξαρτήτων εταιριών εκμεταλλεύσεως για τα εργοστάσια που αποφασίστηκε να διατηρηθούν στο Pont-de-Warche, Steinbach και Andenne·
- μετατροπή της SA Intermills σε κτηματική εταιρία.

6) Η οικονομική ενίσχυση της περιοχής Βαλλονίας συνίστατο σε:

- συμμετοχή, με κεφάλαιο ύψους 850 εκατομμυρίων βελγικών φράγκων, στη σύσταση των τριών ανεξαρτήτων εταιριών εκμεταλλεύσεως·
- χορήγηση προνομιακού δανείου 1,076 δισεκατ. βελγικών φράγκων για τη χρηματοδότηση του προγράμματος επενδύσεων ύψους 1,314 δισεκατ. φράγκων που επρόκειτο να πραγματοποιήσουν οι τρεις εταιρίες εκμεταλλεύσεως·
- συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο της Intermills ύψους 1,500 δισεκατ. βελγικών

φράγκων και προκαταβολή 160 εκατομμυρίων για τη χρηματοδότηση της αναδιαρθρώσεως της Intermills και τη διομηχανική ανάπτυξη των τριών νέων εταιριών.

Η Επιτροπή, στις 22 Ιουλίου 1982, εξέδωσε την απόφαση 82/670 «σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η κυβέρνηση του Βελγίου σε επιχείρηση του τομέα χάρτου» (ΕΕ L 280, σ. 30).

Το άρθρο 1 ορίζει ότι οι ενισχύσεις υπό τη μορφή επιδοτημένων πιστώσεων και επιστρεφόμενων προκαταβολών που χορηγήθηκαν από την κυβέρνηση του Βελγίου θεωρούνται ότι συμβιδάζονται με την Κοινή Αγορά. Αντιθέτως, οι ενισχύσεις υπό τη μορφή λήψεως συμμετοχής εκ μέρους της κυβερνήσεως του Βελγίου στην ίδια επιχείρηση είναι ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Το άρθρο 2 της αποφάσεως υποχρεώνει το Βασίλειο του Βελγίου να ενημερώσει την Επιτροπή, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την κοινοποίηση της αποφάσεως, σχετικά με τα μέτρα που έχει λάβει για να αποφύγει ώστε ενισχύσεις, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά, να συνεχίσουν να έχουν συνέπειες που οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού.

II — Έγγραφο διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

Η SA Intermills άσκησε, στις 17 Δεκεμβρίου 1982, προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 22ας Ιουλίου 1982.

Με Διάταξη της 22ας Ιουνίου 1983, το Δικαστήριο αποφάσισε να επιτρέψει στις εταιρίες Intermills-Industrie Andenne, Intermills-Industrie Pont-de-Warche και Intermills-Industrie Steinbach να παρέμβουν υπέρ των αιτημάτων της προσφεύγουσας εταιρίας SA Intermills.

Η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε κανονικά.

Η *προσφεύγουσα* SA Intermills ζητεί από το Δικαστήριο:

- να ακυρώσει την απόφαση 82/670 της Επιτροπής, της 22ας Ιουλίου 1982·
- εν πάση περιπτώσει, να τη δεδαιώσει ότι η Επιτροπή δεν θα απαιτήσει ούτε από την προσφεύγουσα ούτε από τις παρεμβαίνουσες να επιστρέψουν τις ενισχύσεις που συνίστανται σε συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Οι *παρεμβαίνουσες* ζητούν από το Δικαστήριο:

- να ακυρώσει, λόγω παραβάσεως ουσιάδους τύπου και παραβιάσεως της Συνθήκης και των κανόνων που αναφέρονται στην εφαρμογή της, την απόφαση 82/670 της Επιτροπής·
- εν πάση περιπτώσει, να τις δεδαιώσει ότι η Επιτροπή δεν θα εξαναγκάσει με κανέναν τρόπο τις παρεμβαίνουσες να επιστρέψουν προς την περιοχή της Βαλлонίας τη συμμετοχή της τελευταίας στο εταιρικό τους κεφάλαιο·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα που αφορούν την παρέμβαση.

Η *Επιτροπή* ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·
- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα·
- να απορρίψει την αίτηση παρεμβάσεως·
- να καταδικάσει τις παρεμβαίνουσες να φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, και μετά από ακρόαση

του γενικού εισαγγελέα ανέθεσε, στο πλαίσιο της διεξαγωγής αποδείξεων, στον εισηγητή δικαστή και στο γενικό εισαγγελέα να συναντηθούν με τους διαδίκους, πριν από την έναρξη της προφορικής διαδικασίας. Η συνάντηση αυτή πραγματοποιήθηκε στις 2 Απριλίου 1984· κατά τη διάρκειά της εξετάστηκε κυρίως η νέα δομή του ομίλου Intermills, οι σχέσεις στο εσωτερικό του ομίλου, καθώς και η φύση, οι οικονομικοί λόγοι που τις επιβάλλουν, ο τρόπος χορηγήσεως και ο προορισμός των επιδότησεων.

Οι διάδικοι κλήθηκαν να εστιάσουν τις παρατηρήσεις τους, κατά την προφορική διαδικασία, στα ίδια αυτά θέματα, καθώς και τις προθέσεις της Επιτροπής ως προς μια ενδεχόμενη τροποποίηση των συμμετοχών στο εταιρικό κεφάλαιο.

III — Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων κατά τη διάρκεια της έγγραφης διαδικασίας

A — *Επί του παραδεκτού*

Η *Επιτροπή* δεν αμφισβητεί ότι, προκειμένου για κρατικές ενισχύσεις, η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά άμεσα και ατομικά εκείνους που τις λαμβάνουν, κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ, έστω και αν η εν λόγω απόφαση απευθύνεται προς το Βασίλειο του Βελγίου: εξάλλου, η προσφυγή ασκήθηκε εμπρόθεσμα.

B — *Επί της ουσίας*

Η *προσφεύγουσα* διατυπώνει, κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως, σειρά αιτιάσεων, τυπικής και ουσιαστικής φύσεως, που στηρίζονται ιδίως στην παραβίαση ουσιάδους τύπου, παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, έλλειψη αιτιολογίας και παραβίαση των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης.

Οι *παρεμβαίνουσες* προβάλλουν κατ' ουσία τους ίδιους ισχυρισμούς και επικαλούνται, επιπλέον, παράβαση του άρθρου 222 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Η *Επιτροπή* θεωρεί αδύνατον το σύνολο των ισχυρισμών που προβάλλονται κατά της προσβαλλομένης απόφασης.

Παραβίαση του ουσιαστικού τύπου που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης

Η *προσφεύγουσα* και οι *παρεμβαίνουσες* προσάπτουν στην Επιτροπή το ότι δεν τους έταξε, κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους πριν λάβει απόφαση για το αν οι εν λόγω ενισχύσεις συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά.

Πρόκειται για ουσιαστικό τύπο η παραβίαση του οποίου προσδίδει παράνομο χαρακτήρα στην προσβαλλόμενη απόφαση.

Η ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα της 20ής Μαρτίου 1981 δεν συνιστά όχληση προς υποβολή παρατηρήσεων, κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2· η όχληση αυτή μπορεί να γίνει μόνο υπό τύπον πράξεως που απευθύνεται ή επιδίδεται ατομικά στους ενδιαφερόμενους, υπό τύπον κοινοποίησης προς τους αποδέκτες, κατά την έννοια του άρθρου 191 της Συνθήκης.

Απαιτείται ονομαστική και ρητή όχληση προς υποβολή παρατηρήσεων. Ήταν αδύνατο δυνατόν να απευθύνει η Επιτροπή ατομική κοινοποίηση προς μια επιχείρηση η ταυτότητα της οποίας ήταν απολύτως γνωστή.

Ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι κατά το άρθρο 93 της Συνθήκης οι μόνοι ανταποκριτές της είναι τα κράτη μέλη αντικείται τόσο προς το γράμμα της διατάξεως, όσο και προς την ερμηνεία που έχουν δώσει η επιστήμη και η νομολογία, καθώς και προς την πρακτική της ίδιας της Επιτροπής. Ως «ενδιαφερόμενοι» πρέπει να θεωρηθούν όχι

μόνον τα υπόλοιπα κράτη μέλη, αλλά, επίσης, η επιχείρηση που λαμβάνει την ενίσχυση, οι ανταγωνιστές της, οι εργαζόμενοι σ' αυτήν, όλα τα πρόσωπα που έχουν έννομο συμφέρον από τη διατήρηση ή την κατάργηση της ενισχύσεως.

Οι *προσφεύγουσες* υποστηρίζουν ότι η υποχρέωση που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 2, αποτελεί απλώς εφαρμογή της γενικής αρχής, που έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο, κατά την οποία κάθε διοικητική αρχή, όταν λαμβάνει μέτρο που μπορεί να θίξει κατά τρόπο αισθητό τα ατομικά συμφέροντα, υποχρεούται να παράσχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή του· ο κανόνας αυτός ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της χρηστής διοικήσεως.

Η *Επιτροπή* διαπιστώνει ότι η υποχρέωση περί της οποίας ομιλούν οι προσφεύγουσες και οι παρεμβαίνουσες δεν συνάγεται με κανέναν τρόπο από το γράμμα του άρθρου 93, παράγραφος 2: η εν λόγω διάταξη δεν διακρίνει μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων από τη χορήγηση μιας κρατικής ενισχύσεως, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται όχι μόνο τα κράτη μέλη και οι λαμβάνοντες τις ενισχύσεις, αλλά επίσης και οι ανταγωνιστές των επιχειρήσεων οι οποίες λαμβάνουν τις ενισχύσεις ή ακόμα οι επαγγελματικές οργανώσεις.

Η Επιτροπή δεν μπορεί να καλέσει ατομικά όλους τους πιθανούς ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους· μόνο η δημοσίευση ανακοινώσεως στην Επίσημη Εφημερίδα παρέχει την εγγύηση ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι, περιλαμβανομένων εκείνων που λαμβάνουν τις ενισχύσεις, θα μπορέσουν να αντιδράσουν.

Είναι αδύνατον, στις πολυάριθμες διαδικασίες που κινούνται βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, να καλούνται ονομαστικά όλοι όσοι λαμβάνουν ενισχύσεις να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, ιδίως όταν πρόκειται για σχέδια ενισχύσεων που μπορούν να χορηγηθούν σε πολυάριθμους επιχειρη-

ματίες, τους οποίους ούτε η Επιτροπή αλλά ούτε και τα κράτη μέλη μπορούν εκ των προτέρων να εξατομικεύσουν. Δεν συντρέχει κανείς λόγος διαφορετικής μεταχειρίσεως των περιπτώσεων στις οποίες την ενίσχυση λαμβάνει μία μόνο επιχείρηση και εκείνων στις οποίες οι λαμβάνοντες την ενίσχυση, για να αναφερθεί αυτή μόνο η κατηγορία των ενδιαφερομένων, είναι πολυάριθμοι και δεν μπορούν να εξατομικευτούν.

Παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης και των αρχών της χρηστής διοικήσεως

Η *προσφεύγουσα* ισχυρίζεται ότι, στην ανακοίνωσή της στην Επίσημη Εφημερίδα της 20ής Μαρτίου 1981, δηλαδή σε μια πράξη που επέχει θέση πρώτης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η επίδικη ενίσχυση «δύναται να αλλοιώσει τους όρους των συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών με τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον», ότι, όπως έδειξε μια πρώτη εξέταση, δεν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις που απαιτεί το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ, και ότι, κυρίως, δεν μπορεί να εγκρίνει παρέκκλιση από τους κανόνες περί ασυμβίβαστου. Σύμφωνα, όμως, με το άρθρο 93, παράγραφος 2, η Επιτροπή δεν μπορούσε να προβεί στη διαπίστωση αυτή παρά μόνο αφού προηγουμένως θα είχε καλέσει τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους· εξάλλου, οι κανόνες της χρηστής διοικήσεως επιβάλλουν να μην έχει η Επιτροπή προκαταλήψεις πριν από τη λήψη μιας αποφάσεως και, ιδίως, να μην τις διατυπώνει δημόσια.

Τόσο το άρθρο 93, παράγραφος 2, όσο και ο σεβασμός των δικαιωμάτων υπερασπίσεως, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των κανόνων της χρηστής διοικήσεως, απαιτούσαν να ενεργήσει η Επιτροπή κατά τρόπο διαφορετικό όχι προβαίνοντας στη διαπίστωση αλλά δηλώνοντας ότι πρόθεσή της είναι να διαπιστώσει· κατά τον τρόπο αυτό υπέπεσε σε κατάχρηση εξουσίας.

Εξάλλου, περιττεύει εντελώς η υπόμνηση ότι η ενίσχυση χορηγήθηκε χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία της προηγούμενης κοινοποίησής της στην Επιτροπή· μόνο το κράτος μέλος που επέχει την ευθύνη κοινοποίησεως μπορεί να διατυπώσει σχετικά παρατηρήσεις.

Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι η προσφεύγουσα συγχέει την έννοια του θεμιτού της ενισχύσεως με το αν αυτή συμβιδιάζεται με την Κοινή Αγορά.

Η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να κρίνει την ενίσχυση παράνομη επειδή χορηγήθηκε κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3· περιορίστηκε, όμως, να διευκρινίσει ότι χορηγήθηκε χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία της προηγούμενης κοινοποίησεως.

Ως προς το αν η ενίσχυση συμβιδιάζεται με την Κοινή Αγορά η Επιτροπή διαπίστωσε απλώς, μετά από μια πρώτη εξέταση, ότι δεν συνέτρεχαν ορισμένες προϋποθέσεις που επιβάλλει το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ, και ότι, κατά συνέπεια, δεν μπορούσε, κατ' αρχάς και χωρίς να έχει διαπιστώσει αν παρέχεται εκ μέρους της επιχείρησεως που λαμβάνει την ενίσχυση αντάλλαγμα που να δικαιολογεί τη χορήγηση ενισχύσεως, να εγκρίνει απόκλιση από τους κανόνες που προβλέπουν το κατ' αρχήν ασυμβίβαστο των κρατικών ενισχύσεων οι οποίες ανταποκρίνονται στα κριτήρια του άρθρου 92, παράγραφος 1.

Η Επιτροπή είχε το δικαίωμα και το καθήκον να ενεργήσει όπως έπραξε στην παρούσα υπόθεση.

Ως προς την έλλειψη προηγούμενης κοινοποίησεως πρέπει να υπομνηστεί η αρχή της απευθείας εφαρμογής του άρθρου 93, παράγραφος 3, καθόσον θεσπίζει δικονομικά κριτήρια που μπορεί να εκτιμήσει ο εθνικός δικαστής· είναι, λοιπόν, ουσιάδες να ενημερωθούν ορισμένοι ενδιαφερόμενοι για

την παράβαση της εν λόγω διατάξεως, προκειμένου να ζητήσουν, ενδεχομένως, προστασία των δικαιωμάτων τους ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Η *προσφεύγουσα* και οι *παρεμβαίνουσες* υπογραμμίζουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση επιβάλλει στο βελγικό κράτος την υποχρέωση να λάβει μέτρα ώστε οι επίδικες ενισχύσεις «να μη συνεχίσουν να έχουν συνέπειες που οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού στο μέλλον»· τα μέτρα αυτά λογικά θα έπρεπε να προβλέπον την επιστροφή της συμμετοχής του Εκτελεστικού της περιοχής Βαλλωνίας στο εταιρικό κεφάλαιο των προσφευγουσών. Είναι, πάντως, αναμφισβήτητο ότι η Επιτροπή έλαβε θέση σε ζήτημα που αφορά το αστικό δικαίωμα των προσφευγουσών επί του συμπληρωματικού εταιρικού κεφαλαίου που τους χορήγησε η εν λόγω ενίσχυση. Το άρθρο 6, εδάφιο 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως διά την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ευρωπαϊκού δικαίου, επιβάλλει, όμως, να μπορούν οι αμφισβητήσεις που αφορούν αστικά δικαιώματα να τίθενται υπό την κρίση ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου αρμόδιου να κρίνει τόσο ως προς τα πραγματικά περιστατικά, όσο και ως προς τα νομικά ζητήματα.

Πρέπει σχετικά να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δικαστήριο και ότι η μόνη προσφυγή που διαθέτουν οι προσφεύγουσες, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν παρέχει στο Δικαστήριο παρά μόνο την εξουσία να ελέγξει τη νομιμότητα· δεν αποτελεί, επομένως, δικαστήριο «που να διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία».

Η *Επιτροπή* ισχυρίζεται ότι αν είχε την πρόθεση να υποχρεώσει το Βασίλειο του Βελγίου να ανακαλέσει την παρανόμως χορηγηθείσα ενίσχυση, που κρίθηκε ως

ασυμβίβαστη, το άρθρο 2 της προσβαλλόμενης απόφασεως θα είχε συνταχθεί κατά τρόπο διαφορετικό.

Δεδομένου ότι επρόκειτο για κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφασή της, προέβη απλώς σε εφαρμογή της Συνθήκης και δεν υπερέβη τις εξουσίες που αυτή της παρέχει δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 2.

Έλλειψη αιτιολογίας και παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης

Η *προσφεύγουσα* και οι *παρεμβαίνουσες* θεωρούν ότι υπάρχει αντίφαση στην αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, που ισοδυναμεί με έλλειψη αιτιολογίας, λόγω του ότι, αφενός μεν, διαπιστώνει ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν υπό μορφή προνομιακών πιστώσεων και επιστρεφόμενων προκαταβολών συνδέονται με την αναδιάρθρωση και είναι προς το συμφέρον της Κοινότητας και, αφετέρου, ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων που έλαβαν την ενίσχυση δεν συνδέεται άμεσα με την αναδιάρθρωση. Τόσο, όμως, ο σκοπός όσο και το αποτέλεσμα των ενισχύσεων που ορθώς η Επιτροπή κρίνει ως νόμιμες είναι ακριβώς ίδιος με το σκοπό και το αποτέλεσμα της ενισχύσεως που καταδικάζει, δηλαδή η εφαρμογή πολύπλοκου και αδιάσπαστου συνόλου μέτρων αναδιάρθρωσεως.

Η συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο ύψους 2,35 δισεκατ. βελγικών φράγκων δεν αφορά, αντίθετα με ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, μία μόνο επιχείρηση αλλά κατανεμήθηκε μεταξύ πολλών νομικά αυτοτελών ομάδων που κάθε μία ανταποκρίνεται στην έννοια της επιχειρήσεως, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Η συμμετοχή του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο της προσφεύγουσας ήταν ύψους 1,5 δισεκατ. βελγικών φράγκων και όχι 2,35 δισεκατ. δεδομένου ότι το υπόλοιπο αποτελεί παρέμβαση της περιοχής

της Βαλλονίας στη σύσταση του εταιρικού κεφαλαίου των παρεμβαινουσών, οι οποίες είναι νεοσύστατες επιχειρήσεις.

Το μόνο ζήτημα που πρέπει να κρίνει το Δικαστήριο είναι αν η συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο των προσφευγουσών και παρεμβαινουσών επιχειρήσεων «συνδέεται» με την αναδιάρθρωση, όπως συνδέονται οι υπόλοιπες ενισχύσεις. Η ίδρυση, λοιπόν, των παρεμβαινουσών εταιριών αποτελούσε έναν από τους κύριους άξονες του σχεδίου αναδιάρθρωσής· κατά συνέπεια, η χρηματοδότηση της συστάσεώς τους αποτελούσε υποχρεωτικά αναπόσπαστο τμήμα του σχεδίου. Εξάλλου, δεδομένου ότι το σύνολο των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στην προσφεύγουσα εταιρία τη βοήθησαν να αντιμετωπίσει τις ζημιές που οφείλονταν στην κακή απόδοση των μη αποδοτικών μονάδων παραγωγής, είναι αδύνατο να γίνει διάκριση μεταξύ της χρησιμοποίησής των κεφαλαίων που προέρχονται από αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου και της χρησιμοποίησής των κεφαλαίων που προέρχονται από το δανεισμό.

Αν δεν αναλαμβάνονταν οι ζημιές θα διέτρεχε σοβαρό κίνδυνο το σχέδιο αναδιάρθρωσής.

Η ίδια η Επιτροπή δέχεται ότι το κόστος των απολύσεων εκτιμώνται σε 289 εκατομμύρια βελγικά φράγκα, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σχεδίου αναδιάρθρωσής. Οι αποζημιώσεις αυτές των απολυθέντων καταβλήθηκαν χωρίς διάκριση από τα κεφάλαια που προήλθαν από τη λήψη συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο και από τα κεφάλαια που προήλθαν από τις επιστρεφόμενες προκαταβολές.

Η *Επιτροπή* αμφισβητεί ότι η συμμετοχή του Δημοσίου στο κεφάλαιο των προσφευγουσών εταιριών αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της αναδιάρθρωσής. Προκειμένου για επιχείρηση η οποία, από το 1975, παρουσιάζει διαρκώς ζημιές μέσου ύψους 350 εκατ. βελγικών φράγκων ετησίως, από τα οποία 300 εκατ. περίπου αποτελούν οικονομικές επιβαρύνσεις και της οποίας,

εξάλλου, το κεφάλαιο και τα αποθεματικά ανέρχονται σε 1,25 δισεκατ. βελγικά φράγκα, συμμετοχή του Δημοσίου ύψους 2,35 δισεκατ. βελγικών φράγκων στο εταιρικό κεφάλαιο δεν μπορεί να αναλυθεί παρά ως ενέργεια που σκοπεύει να εξαγάγει την επιχείρηση από μια εύθραυστη οικονομική κατάσταση· το κρίσιμο λοιπόν πρόβλημα που συνιστούσαν οι σημαντικές οικονομικές επιβαρύνσεις της επιχείρησής λύθηκε με την εισφορά νέων κεφαλαίων των οποίων η επιχείρηση δεν θα είχε καν την επιβάρυνση. Η χορηγούμενη με τον τρόπο αυτόν ενίσχυση θα περιόριζε το πάγιο κόστος της επιχείρησής και θα συνέβαλλε, ακόμα και τώρα και ανεξάρτητα από την αναδιάρθρωση, στην πρόκληση στρεβλώσεων του ανταγωνισμού έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων μέσα στην Κοινότητα.

Μόνο το κόστος που συνδέεται με τις απολύσεις που συνεπάγεται η αναδιάρθρωση μπορεί να θεωρηθεί αναπόσπαστο μέρος αυτής και συμπλήρωμα του κόστους της καθαυτού αναδιάρθρωσής για το οποίο χορηγήθηκαν ενισχύσεις που κρίθηκαν ότι συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά. Η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε για το πραγματικό κόστος των απολύσεων αυτών το οποίο δεν μπορεί, πάντως, να ανέρχεται σε 2,35 δισεκατ. βελγικά φράγκα.

Η πείρα δείχνει ότι στη μεγαλύτερή τους πλειοψηφία οι εισφορές κεφαλαίου από το Δημόσιο πραγματοποιούνται στο πλαίσιο οικονομικών αναδιարθρώσεων που καθίστανται αναγκαίες λόγω των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις. Στην προκειμένη περίπτωση, χωρίς την παρέμβαση του Δημοσίου η επιχείρηση οδηγείτο σε διάλυση· πρόκειται λοιπόν για μια σωστική ενέργεια. Όταν η εισφορά κεφαλαίου υπερβαίνει το ποσό του καθαρού ενεργητικού της επιχείρησής, οι δε ζημιές της και ο εξαιτίας αυτών δανεισμός της είναι τέτοιοι ώστε να μην μπορεί να προεξοφληθεί μια φυσιολογική απόδοση, εντός εύλογης προθεσμίας, των επενδεδυμένων κεφαλαίων, η εν λόγω επιχείρηση δεν καθίσταται ικανή να αποκτήσει, στη μη επιδο-

τούμενη αγορά, τα αναγκαία μέσα που θα της επιτρέψουν να πραγματοποιήσει πρόγραμμα επενδύσεων που έχει καταστεί απαραίτητο εξαιτίας της προβλεπόμενης εξελίξεως των διαθέσιμων μετρητών της. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δημόσιο επεδίωκε, προφανώς, σκοπούς διαφορετικούς από την οικονομική απόδοση και στη συγκεκριμένη περίπτωση, ιδίως, τη διάσωση της επιχείρησης. Στο πλαίσιο, όμως, μιας ενοποιημένης αγοράς, κάθε ενίσχυση που αποβλέπει στη διάσωση μιας επιχείρησης, ιδίως σε έναν τομέα που αντιμετωπίζει δυσκολίες, σημαίνει, στην πράξη, εξαγωγή της ανεργίας.

Αν η εν λόγω ενίσχυση, αντί να λάβει τη μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο είχε χορηγηθεί υπό τη μορφή εγγυήσεως ή δανείου με το επιτόκιο που ισχύει στην αγορά, η Επιτροπή θα μπορούσε, ίσως, να τη θεωρήσει σύμφωνα με τη γενική της πολιτική στον τομέα των ελεγμένων ενισχύσεων, ως αναπόσπαστο τμήμα του σχεδίου αναδιάρθρωσεως. Το όφελος, όμως, που αποκομίζει μια επιχείρηση από τη συμμετοχή στο εταιρικό της κεφάλαιο είναι πολύ μεγαλύτερο και, στην προκειμένη περίπτωση, δεν δικαιολογείται από το αντάλλαγμα που προσφέρθηκε. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν ζήτησε την επιστροφή της ενισχύσεως αλλά, απλώς, την κατάργηση των μελλοντικών της συνεπειών.

Η ίδρυση θυγατρικών εταιριών δεν συνιστά διομηχανική αναδιάρθρωση· πρόκειται το πολύ για οικονομική αναδιάρθρωση, λόγω της ενισχύσεως αλλά όχι λόγω της ίδιας της αναδιάρθρωσεως. Η ίδρυση νέων εταιριών, που αντικείμενό τους θα είναι να αναλάβουν τις δραστηριότητες μιας προβληματικής επιχείρησης, δεν αποτελεί παρά νομικό κατασκεύασμα· δεν μεταβάλλει σε τίποτα την κατάσταση από οικονομικής απόψεως: από οικονομικής απόψεως πρόκειται πάντοτε για την ίδια επιχείρηση και για τις οικονομικές δραστη-

ριότητες του ίδιου ομίλου. Υπ' αυτή την έννοια η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται σε μία μόνο επιχείρηση.

Παράβαση των άρθρων 92, παράγραφος 1, και 190 της Συνθήκης, ανεπαρκής αιτιολογία και εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών

Η *προσφεύγουσα* θεωρεί ότι ο ισχυρισμός της Επιτροπής κατά τον οποίο η ενίσχυση της δελγικής κυβερνήσεως μπορούσε να επηρεάσει το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο είναι ανατιολόγητη και ανακριδής. Μια ενίσχυση τότε μόνο μπορεί να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο όταν ενισχύει τη θέση μιας επιχείρησης έναντι άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και όταν, κατά συνέπεια, συμβάλλει στην αύξηση της ικανότητάς της να τροφοδοτεί τα εμπορικά ρεύματα· η επίδικη ενίσχυση, όμως, χορηγήθηκε λόγω του σχεδίου αναδιάρθρωσεως σκοπός του οποίου είναι αντίθετα να περιορίσει την ικανότητα παραγωγής και, κατά προέκταση, τις εμπορικές ανταλλαγές.

Έστω και αν η συμμετοχή της περιοχής της Βαλλονίας στο εταιρικό κεφάλαιο της προσφεύγουσας επέτρεψε στην τελευταία να εξοφλήσει προγενέστερες υποχρεώσεις της, το γεγονός ότι οι πιστωτές της ικανοποιήθηκαν κατά τον τρόπο αυτόν δεν επηρεάζει με κανέναν τρόπο το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι εφόσον η εξόφληση των πιστωτών επιτρέπει τη συνέχιση της λειτουργίας μιας επιχείρησης η οποία θα επτάχευε αν δεν είχαν καλυφθεί οι ζημιές της, υπάρχει αναπόφευκτα επηρεασμός του εμπορίου. Η επιχείρηση, υπό την οικονομική έννοια του όρου, συνέχισε την παραγωγή της, η δε ενίσχυση είχε προφανή επίπτωση στις τιμές της, καθώς τον περιορίσε το κόστος λειτουργίας της.

Παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 1, και εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών

Η *προσφεύγουσα* αιτάται την προσβαλλόμενη απόφαση ότι στηρίχτηκε στην άποψη ότι η ενίσχυση που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιό της δεν είναι παρά «ενίσχυση διασώσεως που σκοπός της είναι να επιτρέψει στην επιχείρηση να αντιμετωπίσει τις οικονομικές της υποχρεώσεις».

Στην πραγματικότητα, η εν λόγω ενίσχυση συνέβαλε στη διακοπή μιας μη αποδοτικής παραγωγής και στον περιορισμό της παραγωγικής ικανότητας. Η προσφεύγουσα τερμάτισε τη δραστηριότητά της και μετέτράπη σε κτηματική εταιρία· η ενίσχυση που χορηγήθηκε στις τρεις νέες επιχειρήσεις αποτελεί εφαρμογή του σχεδίου αναδιαρθρώσεως.

Η Επιτροπή υφίσταται σύγχυση καθόσον δεν διακρίνει μεταξύ της συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο της προσφεύγουσας και της συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο των παρεμβαίνουσών. Η πρώτη επέτρεψε στην προσφεύγουσα να διακόψει τη δραστηριότητά της και να καταστήσει δυνατή την υπό ευνοϊκές προϋποθέσεις ίδρυση των τριών παρεμβαίνουσών· η δεύτερη δεν αποτελούσε, βεβαίως, ενίσχυση διασώσεως, αλλά είχε ως σκοπό να καταστήσει δυνατή την εξειδίκευση της παραγωγής, σύμφωνα με την επιθυμία της Επιτροπής.

Οι *παρεμβαίνουσες* παρατηρούν ότι η ενίσχυση των 850 εκατ. βελγικών φράγκων που χορηγήθηκε υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκε για την ίδρυση των τριών νέων εταιριών και για τον εφοδιασμό τους με τα αναγκαία μέσα προκειμένου να αρχίσουν τη δραστηριότητά τους: οι εταιρίες αυτές δεν είχαν να αντιμετωπίσουν καμία οικονομική υποχρέωση ούτε κάποια αθέταη οικονομική κατάσταση προγενέστερη της συστάσεώς τους. Οι νέες μονάδες παραγωγής που συστήθηκαν με την ενίσχυση κρίθηκαν αποδοτικές από ένα φινλανδικό γραφείο

εμπειρογνομόνων και η παραγωγή τους προσανατολίστηκε, σύμφωνα με την επιθυμία της Επιτροπής, προς την παραγωγή προϊόντων με μεγάλη προστιθέμενη αξία.

Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι έχει ήδη αντικρούσει τα επιχειρήματα των αντιδίκων στο πλαίσιο της συζητήσεως των υπολοίπων ισχυρισμών τους.

Παράβαση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ, και εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών

Η *προσφεύγουσα* και οι *παρεμβαίνουσες* θεωρούν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εσφαλμένως απέκλεισε την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ, με την αιτιολογία ότι το συμφέρον της Κοινότητας επιβάλλει τη μείωση της παραγωγής χαρτομάζας και τον προσανατολισμό προς την παραγωγή ειδικών χαρτών. Η εν λόγω διάταξη επιτρέπει τις ενισχύσεις που προορίζονται να διευκολύνουν την ανάπτυξη ορισμένων δραστηριοτήτων, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους του εμπορίου κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον· ο κύριος, λοιπόν, σκοπός της επικρινόμενης ενισχύσεως είναι ακριβώς η μείωση της παραγωγής χαρτομάζας και η διευκόλυνση της αναπτύξεως της παραγωγής ειδικών χαρτών.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι το άρθρο 92, παράγραφος 3, δεν επιτρέπει ορισμένες ενισχύσεις: προβλέπει, απλώς, αποκλίσεις από την αρχή του ασυμιδβάστου των ενισχύσεων προς την Κοινή Αγορά· οι αποκλίσεις αυτές έχουν εφαρμογή μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή είναι σε θέση να αποδείξει ότι παρέχεται, εκ μέρους της επιχειρήσεως η οποία λαμβάνει την ενίσχυση, αντάλλαγμα που να δικαιολογεί τη χορήγηση της ενισχύσεως, υπό την έννοια ότι η ενίσχυση είναι απαραίτητη για την προώθηση της πραγματοποίησεως ενός από τους στόχους που αναφέρει το άρθρο 92, παράγραφος 3. Πρέπει, επομένως, να υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ, αφενός μεν, του ύψους και της βαρύτητας της

ενισχύσεως και, αφετέρου, του προσφερομένου ανταλλάγματος. Στην προκειμένη περίπτωση, και λαμβανομένης υπόψη της προσπάθειας αναδιάρθρωσεως που έγινε, η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να θεωρήσει ότι συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά ενισχύσεις οι οποίες δεν είναι απαραίτητες για την προώθηση της πραγματοποίησεως των στόχων του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ.

Παράβαση του άρθρου 222 της Συνθήκης ΕΟΚ

Οι *παρεμβαίνουσες* επιμένουν στο γεγονός ότι η «ενίσχυση» των 850 εκατ., που περιλαμβάνεται στα 2,35 δισεκατ. δελγικά φράγκα στα οποία αναφέρεται η προσβαλλόμενη απόφαση, χρησιμοποιήθηκαν για την ίδρυση των παρεμβαίνουσών εταιριών· η ίδρυση των εταιριών αυτών αποτελούσε το βασικό άξονα της αναδιάρθρωσεως, η οποία, όπως αναγνωρίζει η ίδια η Επιτροπή, ανταποκρίνεται στο συμφέρον της Κοινότητας στον τομέα της βιομηχανίας χάρτου.

Αμφισβητώντας κατά τον τρόπο αυτόν το δικαίωμα της περιοχής Βαλλονίας να ιδρύει νέες εταιρίες, η Επιτροπή παραβιάζει το άρθρο 222 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο η Συνθήκη «δεν προδικάζει με κανένα τρόπο το σύστημα της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη».

Η *Επιτροπή* επισημαίνει μια αντίφαση στα επιχειρήματα των παρεμβαίνουσών: ή υπάρχει πράγματι ίδρυση νέων εταιριών με συμμετοχή του Δημοσίου, οπότε δεν υπάρχει ενδεχομένως κρατική ενίσχυση, εφόσον οι δημόσιες αρχές ενεργούν ως ένας συνήθης επιχειρηματίας που εισφέρει κεφάλαιο αναλαμβάνοντας τον επιχειρηματικό κίνδυνο υπό κανονικές συνθήκες μιας οικονομίας της αγοράς, ή η ίδρυση των νέων επιχειρήσεων περιλαμβάνεται στο σχέδιο αναδιάρθρωσεως και η εισφορά κεφαλαίου εκ μέρους του Δημοσίου αποτελεί κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, ακριδώς

όπως και οι άλλες οικονομικές παρεμβάσεις του κράτους υπέρ του εν λόγω προγράμματος αναδιάρθρωσεως.

Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 222 της Συνθήκης δεν θεσπίζει συστηματική παρέκκλιση από το άρθρο 92 για κάθε συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων. Κάθε συμμετοχή του Δημοσίου δεν αποτελεί *ipso facto* κρατική ενίσχυση· το παν εξαρτάται από τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες πραγματοποιείται η συμμετοχή αυτή. Όταν η εισφορά κεφαλαίου από το Δημόσιο αφορά την πλήρη ή μερική συνέχιση της δραστηριότητας μιας προβληματικής επιχειρήσεως μέσω της ιδρύσεως νέων νομικών μονάδων και συνοδεύεται, επιπλέον, από άλλες οικονομικές παρεμβάσεις οι οποίες αναμφισβήτητα συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, υπάρχει κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Αυτό συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση στην οποία η «ίδρυση» των παρεμβαίνουσών εταιριών δεν αποτελούσε τη δημιουργία νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά νομικό τέχνασμα, δηλαδή τη «θυγατροποίηση» των μονάδων εκμεταλλεύσεως, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνέχιση της δραστηριότητας μιας προβληματικής επιχειρήσεως, η πτώχευση της οποίας ήταν επικείμενη αν δεν αναλαμβάνονταν η κάλυψη των ζημιών της.

IV — Προφορική διαδικασία

Η προσφεύγουσα και οι παρεμβαίνουσες, εκπροσωπούμενες από τους δικηγόρους Goffin και Lodomez, και η Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την Jonczy, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στα ερωτήματα που υπέβαλε το Δικαστήριο στη συνεδρίαση της 23ης Μαΐου 1984.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του στη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1984.

Σκεπτικό

- 1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 17 Δεκεμβρίου 1982, η SA Intermills, με έδρα την Andenne (στο εξής: η προσφεύγουσα), άσκησε, δυνάμει του άρθρου 173, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης ΕΟΚ προσφυγή με την οποία ζητεί την ακύρωση της απόφασεως 82/670/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Ιουλίου 1982, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η κυβέρνηση του Βελγίου σε επιχείρηση του τομέα χάρτου (ΕΕ L 280, σ. 30).
- 2 Την προσφυγή υποστήριξαν οι τρεις εταιρίες SA Intermills-Industrie Andenne, SA Intermills-Industrie Pont-de-Warche και SA Intermills-Industrie Steinbach, στις οποίες επετράπη να παρέμβουν στη διαφορά με Διάταξη του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 1983. Οι εταιρίες αυτές αναφέρονται στο εξής ως «οι παρεμβαίνουσες», ενώ ο όρος «οι προσφεύγουσες» χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τόσο την κυρίως προσφεύγουσα όσο και τις παρεμβαίνουσες.
- 3 Καθόσον είναι δυνατόν να αναπαρασταθούν τα πραγματικά περιστατικά βάσει της επίδικης απόφασης και των στοιχείων που περιέχονται στη δικογραφία, η αναδιάρθρωση που χρηματοδοτήθηκε από την ενίσχυση, που χορήγησε το βελγικό κράτος διά μέσου της περιοχής Βαλλονίας, συνίστατο στον αναπροσανατολισμό της παραγωγής των προσφευγουσών, με εγκατάλειψη της παραγωγής χαρτομάζας και μεταφορά της δραστηριότητας προς την παραγωγή χάρτου με υψηλή προστιθέμενη αξία. Στο πλαίσιο αυτής της αναδιάρθρωσεως έπαυσε η λειτουργία δύο μονάδων εκμεταλλεύσεως δηλαδή της μονάδας του Saint-Servais και του εργοστασίου του Huizingen (του τελευταίου εγκατεστημένου στη περιοχή της Φλάνδρας και ανήκοντος σε άλλη εταιρία του ομίλου)· παράλληλα, αναδιοργανώθηκε η παραγωγή των μονάδων της Andenne, της Pont-de-Warche και του Steinbach και ανατέθηκε σε βιομηχανικές εταιρίες με ίδια νομική προσωπότητα η κάθε μία.
- 4 Το περιεχόμενο της επίδικης απόφασης συνοψίζεται ως εξής:

Κατά τη διάρκεια του έτους 1980, περιήλθε εις γνώσιν της Επιτροπής ότι μια επιχείρηση του τομέα χάρτου έλαβε από τις βελγικές αρχές ενίσχυση υπό μορφή δανείων (προνομιακού δανείου 1 076 εκατ. βελγικών φράγκων και επιστρεφόμενων προκαταβολών 510 εκατ. βελγικών φράγκων), που συνδέονται με την εκτέλεση των πράξεων αναδιάρθρωσεως της ενδιαφερόμενης επιχείρησης, καθώς και ενίσχυση υπό μορφή συμμετοχής του Εκτελεστικού της περιφέρειας Βαλλονίας (exécutif de la région wallonne), ύψους 2 350 εκατ. βελγικών φράγκων με κύριο στόχο τη διάσωση της επιχειρήσεως, η οποία βρισκόταν σε ιδιαίτερα δυσχερή οικονομική κατάσταση.

Με ανακοίνωση της 23ης Ιουλίου 1980, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή της βελγικής κυβέρνησεως επί των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διατάξεις του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ ως προς την προηγούμενη κοινοποίηση των σχεδίων ενισχύσεων. Η βελγική κυβέρνηση προέβη στην κοινοποίηση της εν λόγω ενισχύσεως με έγγραφο της 6ης Φεβρουαρίου 1981. Όπως προκύπτει από την κοινοποίηση αυτή, η απόφαση για τη χορήγηση της ενισχύσεως είχε ήδη ληφθεί στις 17 Ιουλίου 1980 από το Εκτελεστικό της περιφέρειας Βαλλονίας. Η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, και έταξε στη βελγική κυβέρνηση προθεσμία μέχρι τις 10 Απριλίου 1981 για να της υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Η βελγική κυβέρνηση, μόνο μετά από υπόμνηση, υπέβαλε τελικά τις παρατηρήσεις της στην Επιτροπή στις 4 Αυγούστου 1981. Στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβουλεύσεων που προβλέπει το άρθρο 93, οι κυβερνήσεις τριών κρατών μελών κατέστησαν γνωστές τις αντιρρήσεις τους κατά της ενισχύσεως που αποφάσισαν οι βελγικές αρχές· προς την Επιτροπή εξέφρασαν, επίσης, την αντίθεσή τους δύο επαγγελματικές οργανώσεις και μία επιχείρηση οι οποίες επέστησαν την προσοχή στην υπερεπάρκεια παραγωγής που επικρατεί στον εν λόγω τομέα.

Η Επιτροπή φρονεί ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η ενίσχυση που χορήγησαν οι βελγικές αρχές είναι τέτοιας φύσεως ώστε να αλλοιώνει τους όρους του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και να απειλεί ή να νοθεύει τον ανταγωνισμό, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Θεωρεί ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση βρισκόταν σε ιδιαίτερα δυσχερή οικονομική κατάσταση, γεγονός που φαινόταν να αποκλείει κάθε δυνατότητα προσφυγής στη μη επιδοτούμενη κεφαλαιαγορά· κατά τη γνώμη της, η συμμετοχή στο εταιρικό κεφάλαιο ύψους 2 350 εκατ. βελγικών φράγκων απέβλεπε στην επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της επιχειρήσεως. Κατά την Επιτροπή, η απαγόρευση των ενισχύσεων που προβλέπει το άρθρο 92, παράγραφος 1, μπορεί να εφαρμοστεί και στις εισφορές κεφαλαίου που πραγματοποιούνται τόσο από το κράτος όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση ή άλλες δημόσιες αρχές.

Η Επιτροπή εξέτασε, επίσης, αν μπορούσε να αναγνωριστεί υπέρ της εν λόγω ενισχύσεως παρέκκλιση βάσει των διατάξεων του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει τη χορήγηση ενισχύσεων που προορίζονται «για την πρόωξη της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων», κρίνει ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό μορφή προνομιακών πιστώσεων και επιστρεφόμενων προκαταβολών μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβιδιάζεται με τις απαιτήσεις της Συνθήκης· οι πιστώσεις αυτές συνδέονται, πράγματι, με την πραγματοποίηση προγράμματος επενδύσεων σύμφωνου με το κοινοτικό συμφέρον, καθόσον αποβλέπει στη μείωση της παραγωγής χαρτομάζας και στον αναπροσανατολισμό της επιχειρήσεως προς την παραγωγή ειδικών χαρτιών με υψηλή προστιθέμενη αξία.

Αντίθετα, η Επιτροπή κρίνει ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε από τις βελγικές αρχές υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο δεν μπορεί να τύχει παρεκκλίσεως δυνάμει του άρθρου 92, παράγραφος 3, καθόσον το τμήμα αυτό της ενισχύσεως δεν συνδέεται άμεσα με την αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως· πράγματι, πρόκειται για «ενίσχυση διασώσεως», προοριζόμενη να επιτρέψει στην επιχείρηση να αντιμετωπίσει τις οικονομικές της υποχρεώσεις. Η Επιτροπή παρατηρεί σχετικά «ότι τέτοια ενίσχυση, που προορίζεται να επιτρέψει τη διατήρηση σε δραστηριότητα μονάδων παραγωγής, είναι φύσεως τέτοιας που να δλάπτει πολύ σοβαρά τις συνθήκες ανταγωνισμού, γιατί η ελεύθερη λειτουργία της αγοράς θα απαιτούσε κανονικά το κλείσιμο της επιχειρήσεως επιτρέποντας έτσι στους περισσότερο αποδοτικούς ανταγωνιστές να αναπτυχθούν».

Βάσει των προηγούμενων σκέψεων, η Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 1, ότι οι ενισχύσεις υπό μορφή προνομακών πιστώσεων και επιστρεφόμενων προκαταβολών θεωρούνται ότι συμβιβάζονται με την Κοινή Αγορά ενώ οι ενισχύσεις υπό μορφή συμμετοχής είναι ασυμβίβαστες με τις διατάξεις του άρθρου 92 της Συνθήκης.

Το άρθρο 2 της αποφάσεως ορίζει ότι το Βασίλειο του Βελγίου θα ενημερώσει την Επιτροπή, εντός προθεσμίας τριών μηνών, «σχετικά με τα μέτρα που έχει λάβει για να αποφύγει ώστε οι ενισχύσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, να συνεχίσουν να έχουν συνέπειες που οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού στο μέλλον».

- 5 Η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε το παραδεκτό της προσφυγής. Αν και η επίδικη απόφαση απευθύνεται στο Βασίλειο του Βελγίου, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι αφορά άμεσα και ατομικά την προσφεύγουσα εταιρία, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερη παράγραφος, υπό την ιδιότητά της ως δικαιούχου της εν λόγω ενισχύσης.
- 6 Η προσφεύγουσα προβάλλει κατά της επίδικης αποφάσεως, πέραν διαφόρων τυπικών λόγων, ένα σύνολο λόγων που αναφέρονται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών σε σχέση με τα κριτήρια του άρθρου 92, παράγραφοι 1 και 3, καθώς και σε αντιφατική και ανεπαρκή αιτιολογία.
- 7 Οι τρεις παρεμβαίνουσες εταιρίες επαναλαμβάνουν κατ' ουσίαν τους ίδιους ισχυρισμούς προσθέτοντας ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι, ακριβώς μετά την αναδιάρθρωση η οποία χρηματοδοτήθηκε με την επίδικη ενίσχυση, η κάθε μία από αυτές απέκτησε νομική προσωπικότητα ανεξάρτητη από

εκείνη της εταιρίας Intermills, στην οποία αναφέρεται η απόφαση της 22ας Ιουλίου 1982. Η Επιτροπή δεν έλαβε, λοιπόν, υπόψη της το γεγονός αυτό.

- 8 Δεδομένου ότι η επίλυση του ζητήματος αυτού αποτελεί προϋπόθεση για την κρίση των διαφόρων ισχυρισμών που προέβαλαν οι διάδικοι, πρέπει, πρώτον, να εξεταστεί ποια είναι η ιδιότητα των προσφευγουσών έναντι της επίδικης αποφάσεως.

Επί της δομής του ομίλου Intermills

- 9 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή παρουσίασε κατά τρόπο ανακριδή την κατάσταση των ενδιαφερομένων εταιριών, θεωρώντας ότι η εν λόγω ενίσχυση υπό μορφή δανείων, επιστρεφόμενων προκαταβολών και συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο, ωφέλησε μόνο την κυρίως προσφεύγουσα. Ήδη, όμως, πριν από την έκδοση της προσβαλλόμενης αποφάσεως, δηλαδή τον Ιούνιο του 1980, είχαν συσταθεί, στο πλαίσιο του σχεδίου αναδιαρθρώσεως που χρηματοδοτήθηκε με τις ενισχύσεις, τρεις νέες ανεξάρτητες εταιρίες εκμεταλλεύσεως, στο εταιρικό κεφάλαιο των οποίων συμμετέσχε το Εκτελεστικό της περιφέρειας της Βαλλονίας με ποσό ύψους 850 εκατ. βελγικών φράγκων, έναντι του ποσού των 2 350 εκατ. που αναφέρεται στην απόφαση. Από της συστάσεως των νέων εταιριών η κυρίως προσφεύγουσα έπαυσε πλέον να έχει ίδια βιομηχανική δραστηριότητα. Εσφαλμένα, λοιπόν, θεωρείται ότι το σύνολο της εισφοράς σε κεφάλαιο προοριζόταν για την αντιμετώπιση υποχρεώσεων της παλαιάς εταιρίας Intermills, προκειμένου να της επιτρέψει να αντιμετωπίσει τη δυσχερή οικονομική της κατάσταση.
- 10 Εξάλλου, οι παρεμβαίνουσες προβάλλουν παραβίαση της αρχής του άρθρου 222 της Συνθήκης ΕΟΚ, που αφορά το καθεστώς ιδιοκτησίας που ισχύει στα κράτη μέλη, λόγω του ότι η Επιτροπή, μη λαμβάνοντας υπόψη τη σύσταση των νέων εταιριών εκμεταλλεύσεως, προτίθεται, στην πράξη, να απαγορεύσει στην περιφέρεια της Βαλλονίας να συμμετέχει στο κεφάλαιο εταιριών που ιδρύονται στο έδαφός της.
- 11 Όπως προκύπτει από στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις ίδιες τις προσφεύγουσες, μετά την αναδιάρθρωση, τόσο η εταιρία Intermills όσο και οι τρεις βιομηχανικές εταιρίες ελέγχονται από την περιφέρεια της Βαλλονίας, μετά δε τη μεταβίβαση των εγκαταστάσεων παραγωγής στις τρεις νεοσύστατες εταιρίες, η εταιρία Intermills εξακολουθεί να έχει συμφέροντα σ' αυτές. Πρέπει, επομένως, να γίνει δεκτό ότι παρά το γεγονός ότι η κάθε μία από τις τρεις βιομηχανικές

εταιρίες έχει νομική προσωπικότητα ανεξάρτητη από εκείνη της παλαιάς εταιρίας Intermills, όλες αυτές οι εταιρίες αποτελούν ενιαίο όμιλο, εν πάση περιπτώσει σε ό,τι αφορά την ενίσχυση που χορήγησαν οι δελγικές αρχές. Δικαιολογημένα, επομένως, η Επιτροπή θεώρησε το σύνολο του ομίλου ως ενιαία «επιχείρηση», σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του άρθρου 92 της Συνθήκης.

- 12 Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι προσφεύγουσες επιμένοντας στο γεγονός ότι η αναδιάρθρωση που πραγματοποιήθηκε μέσω της επίδικης ενισχύσεως αποτελεί ενιαίο σύνολο, από απόψεως βιομηχανικής και οικονομικής, αναγνώρισαν σιωπηρώς την οικονομική ενότητα που αποτελούν η παλαιά εταιρία και οι νέες εταιρίες εκμεταλλεύσεως.
- 13 Τέλος, δεν μπορεί να προβληθεί κατά της αποφάσεως της Επιτροπής η αιτίαση ότι δεν έλαβε υπόψη το άρθρο 222 σύμφωνα με το οποίο «η παρούσα Συνθήκη δεν προδικάζει με κανέναν τρόπο το καθεστώς της ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη». Πράγματι, η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις δεν θίγει σε τίποτε το νομικό καθεστώς που προσδίδει η περιφέρεια της Βαλλονίας στις νέες βιομηχανικές εταιρίες που συνιστώνται με την ενίσχυσή της.
- 14 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι ο ισχυρισμός κατά τον οποίο η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το νομικό καθεστώς της προσφεύγουσας και των παρεμβαινουσών πρέπει να απορριφθεί.

Επί των τυπικών λόγων

- 15 Σε ό,τι αφορά τους τύπους και τις διαδικασίες οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, πρώτον, ότι δεν τους τάχθηκε ονομαστικά προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, πριν από την έκδοση της αποφάσεως, ως προς το αν συμβιβάζονται με τη Συνθήκη οι ενισχύσεις που έλαβαν, αντίθετα προς τις επιταγές του άρθρου 93, παράγραφος 2. Η ανακοίνωση που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα στις 20 Μαρτίου 1981 (C 61, σ. 3), διατυπωμένη κατά τρόπο γενικό, δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εν λόγω διατάξεως.
- 16 Κατά το άρθρο 93, παράγραφος 2, η Επιτροπή αποφαινεται για τις ενισχύσεις «αφού τάξει προηγουμένως στους ενδιαφερομένους προθεσμία για να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους». Πρέπει να παρατηρηθεί ότι «ενδιαφερόμενοι», υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, είναι όχι μόνο η επιχείρηση ή οι επιχειρή-

σεις που λαμβάνουν την ενίσχυση, αλλά, επίσης, τα πρόσωπα, οι επιχειρήσεις ή οι ενώσεις των οποίων τα συμφέροντα θίγονται, ενδεχομένως, από τη χορήγηση της ενισχύσεως, ιδίως δε οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και οι επαγγελματικές οργανώσεις. Πρόκειται, δηλαδή, για απροσδιόριστο σύνολο αποδεκτών.

- 17 Από την παρατήρηση αυτή προκύπτει ότι το άρθρο 93, παράγραφος 2, δεν απαιτεί ατομική όχληση των κατ' ιδίαν ατόμων για υποβολή παρατηρήσεων. Μοναδικός του στόχος είναι να υποχρεώσει την Επιτροπή να φροντίσει για την ενημέρωση όλων των προσώπων που μπορούν να ενδιαφέρονται και να τους παράσχει την ευκαιρία να προβάλλουν τα επιχειρήματά τους. Υπό τις περιστάσεις αυτές η δημοσίευση ανακοινώσεως στην Επίσημη Εφημερίδα κρίνεται ως πρόσφορο μέσο γνωστοποίησης προς όλους τους ενδιαφερομένους της ενάρξεως μιας διαδικασίας.
- 18 Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα στοιχεία που περιείχε η προαναφερθείσα ανακοίνωση, η οποία αναφερόταν «στη χορήγηση ενισχύσεων, στο Βέλγιο, σε επιχείρηση χαρτοδιομηχανίας η οποία διαθέτει έξι εργοστάσια στο Βέλγιο και της οποίας το κύριο προϊόν είναι ο χάρτης γραφής και εκτυπώσεως», ήταν επαρκώς ακριβή προκειμένου οι ενδιαφερόμενες εταιρίες — που, κατά την εποχή εκείνη, γνώριζαν πλήρως την ενίσχυση η οποία τους είχε ήδη χορηγηθεί — να μπορέσουν να αντιληφθούν, χωρίς δυνατή αμφιβολία, ότι η έρευνα τις αφορούσε.
- 19 Για τους λόγους αυτούς πρέπει, επομένως, να απορριφθεί αυτός ο λόγος.
- 20 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, επιπλέον, στην ίδια αλληλουχία σκέψεων, ότι η Επιτροπή, στην εν λόγω ανακοίνωση, προδίκασε δημοσίως την απόφασή της χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες εκφράσεις: «η Επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι η ενίσχυση αυτή είναι ικανή να αλλοιώσει τους όρους των συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον.»
- 21 Είναι αληθές ότι η χρησιμοποίηση, από την Επιτροπή, του όρου «έχει διαπιστώσει» μπορεί να δώσει, εκ πρώτης όψεως, την εντύπωση ότι η Επιτροπή προχώρησε προκαταβολικά σε μια διαπίστωση στην οποία το άρθρο 93, παράγραφος 2, δεν της επιτρέπει να προβεί παρά μόνο αφού προηγουμένως παράσχει την ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους· ωστόσο, η ανακοίνωση, μέσα στο πλαίσιο της εξέλιξης της διαδικασίας που

προβλέπει η προαναφερθείσα διάταξη, δεν είχε ούτε μπορούσε να έχει άλλο περιεχόμενο από τη γνωστοποίηση της ενάρξεως της διαδικασίας έρευνας σχετικά με την ενίσχυση που χορήγησαν οι βελγικές αρχές. Εξάλλου, αυτό προέκυπτε σαφώς από το γεγονός ότι η ανακοίνωση ζητούσε από τους ενδιαφερόμενους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους εντός ορισμένης προθεσμίας. Κατά το στάδιο αυτό, η Επιτροπή είχε αναμφισβήτητα το δικαίωμα να γνωστοποιήσει τις επιφυλάξεις τις οποίες είχε κατά του σχεδίου που περιήλθε εις γνώση της, κατά τρόπο ώστε να ειδοποιήσει όλους τους ενδιαφερόμενους για την πρώτη της αντίδραση και να επιτρέψει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση να διασφαλίσει την υπεράσπιση των συμφερόντων της.

- 22 Και αυτός ο λόγος πρέπει, επομένως, να απορριφθεί.

Επί των λόγων που αναφέρονται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών καθώς και σε αντιφατική και ανεπαρκή αιτιολογία

- 23 Οι προσφεύγουσες διατυπώνουν κατά της προσδαλλομένης αποφάσεως — χωρίς να διακρίνουν, σχετικά, μεταξύ της εφαρμογής της παραγράφου 1 και της παραγράφου 3 του άρθρου 92 — την αιτίαση ότι στηρίζεται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, ότι βασίζεται σε αιτιολογία αντιφατική και ότι, επί ορισμένων σημείων, είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη.

- 24 Ειδικότερα ισχυρίζονται ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό μορφή συμμετοχής δεν ήταν, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, απλώς «ενίσχυση διασώσεως», που σκοπός της ήταν η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της επιχειρήσεως, αλλ' ότι το τμήμα αυτό της ενισχύσεως — μαζί με τα δάνεια και τις προκαταβολές που η Επιτροπή θεωρεί ότι συμβιδιάζονται με τη Συνθήκη — χρησίμευσε για τη χρηματοδότηση των επιβαρύνσεων που συνεπαγόταν η διακοπή μιας μη αποδοτικής παραγωγής και για τον αναπροσανατολισμό της δραστηριότητας των επιχειρήσεων προς παραγωγές που παρείχαν ελπίδες καλύτερης αποδοτικότητας. Οι προσφεύγουσες τονίζουν σχετικά ότι οι διάφορες οικονομικές εισφορές χρησίμευσαν αδιακρίτως για την πραγματοποίηση του συνόλου του εν λόγω σχεδίου αναδιαρθρώσεως, χωρίς να είναι δυνατόν να γίνει διάκριση, όσον αφορά τη χρησιμοποίησή του, μεταξύ των εισφορών σε κεφάλαιο και των εισφορών υπό μορφή δανείων ή προκαταβολών.

- 25 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν, περαιτέρω, στην αμφισβητούμενη απόφαση ότι η αιτιολογία της είναι αντιφατική. Πράγματι, με την ενίσχυση που κρίθηκε ως

ασυμβίβαστη με τη Συνθήκη επιδιωκόταν ακριβώς η αναδιάρθρωση, δηλαδή η εγκατάλειψη της παραγωγής χαρτομάζας και ο αναπροσανατολισμός της επιχειρήσεως προς την παραγωγή ειδικού χάρτου, ενέργεια την οποία η Επιτροπή θεωρεί, στην ίδια απόφαση, ως οικονομικό στόχο που αξίζει να επιδιωχθεί προς το συμφέρον της Κοινότητας.

- 26 Οι προσφεύγουσες θεωρούν, τέλος, ότι η αμφισβητούμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη καθόσον η Επιτροπή δεν απέδειξε με κανέναν τρόπο ότι επηρεάστηκε το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο και ότι νοθεύτηκε ο ανταγωνισμός μέσα στην Κοινή Αγορά με τη χορήγηση της επίδικης ενισχύσεως. Πράγματι, η εν λόγω ενίσχυση, όχι μόνο δεν είχε ως συνέπεια την ενίσχυση της θέσεως της προσφεύγουσας στην αγορά, αλλά σκόπευε σε μείωση της παραγωγής και σε αναπροσανατολισμό της προς τομείς μεγαλύτερης οικονομικής αποδοτικότητας. Οι προσφεύγουσες επικαλούνται σχετικά την απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1980 (730/79, Philip Morris, Recueil σ. 2671, σκέψη 11), στην οποία το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι θίγεται ο ανταγωνισμός μόνο στην περίπτωση κατά την οποία «η οικονομική ενίσχυση που χορηγείται από το κράτος ενισχύει τη θέση της επιχειρήσεως στο ενδοκοινοτικό εμπόριο» σε σχέση με άλλες ανταγωνίστριες επιχειρήσεις.
- 27 Η Επιτροπή δικαιολογεί την απόφασή της ισχυριζόμενη ότι είναι «προφανές» ότι η συμμετοχή δημοσίων φορέων με 2 350 εκατομμύρια βελγικά φράγκα στο εταιρικό κεφάλαιο επιχειρήσεως της οποίας, εξάλλου, το κεφάλαιο και τα αποθεματικά ανέρχονται σε 1 250 εκατομμύρια βελγικά φράγκα δεν μπορεί να αναλυθεί παρά μόνο ως ενέργεια που σκοπεύει να θγάλει την επιχείρηση από δυσχερή οικονομική κατάσταση, επιλύοντας έτσι το κρίσιμο πρόβλημα που συνιστούν οι σημαντικές οικονομικές επιβαρύνσεις της επιχειρήσεως με την εισφορά νέων κεφαλαίων των οποίων η επιχείρηση δεν φέρει καν το οικονομικό βάρος. Η χορηγούμενη κατά τον τρόπο αυτό ενίσχυση περιορίζει το πάγιο κόστος της επιχειρήσεως και επομένως συμβάλλει στην πρόκληση στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μέσα στην Κοινότητα. Όταν η εισφορά κεφαλαίου υπερβαίνει το ποσό του καθαρού ενεργητικού της επιχειρήσεως που λαμβάνει την ενίσχυση, πρόκειται για ενέργεια διασώσεως που σκοπός της είναι να διατηρήσει στην αγορά μια επιχείρηση η οποία διαφορετικά ήταν καταδικασμένη να εξαφανιστεί. Ένα τέτοιο μέτρο, ειδικά σε τομέα που αντιμετωπίζει δυσκολίες, σημαίνει, στην πράξη, εξαγωγή της ανεργίας προς άλλα κράτη μέλη.

- 28 Ωστόσο, η Επιτροπή ομολογεί ότι το κόστος που προκύπτει άμεσα από τις απολύσεις που συνεπάγεται το κλείσιμο ορισμένων εγκαταστάσεων μπορεί να θεωρηθεί ως τμήμα του κυρίως κόστους αναδιαρθρώσεως, ενόψει του οποίου χορηγήθηκαν προς την επιχείρηση ενισχύσεις που κρίθηκαν ότι συμβιδάζονται με την Κοινή Αγορά. Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν ενημερώθηκε για το πραγματικό κόστος των εν λόγω απολύσεων δεν μπόρεσε να το λάβει υπόψη της και, εν πάση περιπτώσει, οι δαπάνες αυτές δεν ήταν δυνατόν να απορροφήσουν το σύνολο της συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο.
- 29 Το άρθρο 92, παράγραφος 1, ορίζει ότι «ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα συνθήκη ορίζει άλλως».
- 30 Κατά την παράγραφο 3, στοιχείο γ, του ίδιου άρθρου, στην οποία παραπέμπει η επίδικη απόφαση, μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιδάζονται με την Κοινή Αγορά «οι ενισχύσεις για την προώθηση της αναπτύξεως ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων», υπό τον όρο, ωστόσο, ότι δεν αλλοιώνουν τους όρους του εμπορίου κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον.
- 31 Από τις προαναφερθείσες διατάξεις προκύπτει ότι η Συνθήκη αφορά όλες τις ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή από κρατικούς πόρους «υπό οποιαδήποτε μορφή». Κατά συνέπεια, δεν μπορεί κατ' αρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ της ενισχύσεως που χορηγείται υπό μορφή δανείων και της ενισχύσεως που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο επιχειρήσεων. Οι ενισχύσεις υπό τη μία ή την άλλη μορφή εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 92, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζει η εν λόγω διάταξη.
- 32 Όπως αναγνώρισε η ίδια η Επιτροπή η χορήγηση ενισχύσεων, ιδίως υπό μορφή συμμετοχής του κράτους ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αυτομάτως αντίθετη προς τις διατάξεις της Συνθήκης. Οποιαδήποτε, επομένως, και αν είναι η μορφή υπό την οποία χορηγούνται οι ενισχύσεις, είτε δηλαδή υπό μορφή δανείου είτε υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο, στην Επιτροπή εναπόκειται να εξετάσει αν οι εν λόγω ενισχύσεις αντίκεινται προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να κρίνει αν μπορούν, ενδεχομένως, να εξαιρεθούν δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου, αιτιολογώντας σχετικά την απόφασή της.

- 33 Ενόψει αυτών των κριτηρίων εκτιμήσεως, η κριτική που ασκούν οι προσφεύγουσες φαίνεται βάσιμη κατά το μέτρο που η επίδικη απόφαση περιέχει πράγματι αντιφάσεις και δεν επιτρέπει να αναγνωριστούν οι λόγοι που κατηύθυναν τις ενέργειες της Επιτροπής επί ορισμένων αποφασιστικών σημείων. Αυτές οι αβεβαιότητες και αντιφάσεις αφορούν τόσο την οικονομική δικαιολόγηση της ενίσχυσεως όσο και το αν η εν λόγω ενίσχυση μπορεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό μέσα στην Κοινή Αγορά.
- 34 Όσον αφορά, πρώτον, την οικονομική δικαιολόγηση της ενίσχυσεως, η Επιτροπή δέχεται, στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της, ότι ο σκοπός που επιδιώκουν οι προσφεύγουσες με την αναδιάρθρωση ανταποκρίνεται, αυτός καθαυτός, στο σκοπό που επιδιώκει η ίδια η Επιτροπή σε ό,τι αφορά την εξέλιξη της ευρωπαϊκής χαρτοποιίας. Η σκέψη αυτή φαίνεται να είναι ο κύριος λόγος που οδήγησε την Επιτροπή στο να αναγνωρίσει ότι η ενίσχυση που χορηγείται υπό μορφή προνομιακών δανείων και προκαταβολών συμβιβάζεται με τη Συνθήκη.
- 35 Αντίθετα, η Επιτροπή δεν επικαλέστηκε καμία αιτιολογία που να μπορεί να ελεγχθεί για τη διαφορετική εκτίμησή της όσον αφορά τη συμμετοχή των δημοσίων αρχών στο κεφάλαιο της επιχειρήσεως προς την οποία χορηγήθηκε η ενίσχυση. Περιορίζεται να αναφέρει σχετικά ότι αυτή η συμμετοχή «δεν συνδέεται άμεσα με την αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως» και ότι πρόκειται για «ενίσχυση διασώσεως» καθαρώς οικονομικού χαρακτήρα, λαμβανομένων υπόψη των ζημιών που παρουσίαζε η επιχείρηση επί σειρά χρήσεων· κατά τη διάρκεια της έγγραφης διαδικασίας διευκρίνισε ότι το ποσό της συμμετοχής των δημοσίων φορέων υπερέδη το ποσό του κεφαλαίου και των αποθεματικών της επιχειρήσεως. Προβαίνοντας στις κρίσεις αυτές, χωρίς να αναφέρει τους λόγους, πλην των ισχυρισμών που προαναφέρθηκαν, η Επιτροπή δεν εξήγησε δεόντως γιατί η εκτίμηση της εν λόγω αναδιάρθρωσεως — η οποία ήταν ταυτόχρονα διομηχανική και οικονομική και η οποία, κατά τις προσφεύγουσες, αποτέλεσε ενιαίο σύνολο — επέβαλλε να γίνει τόσο σαφής διάκριση μεταξύ των συνεπειών της ενίσχυσεως που χορηγήθηκε υπό μορφή προτιμησιακών δανείων και των συνεπειών των εισφορών υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο.

- 36 Πρέπει να σημειωθεί σχετικά ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι συμμετοχές στο κεφάλαιο, αν και η ίδια τις καταδικάζει στο σύνολό τους, μπορούσαν να συμβιδάζονται με τη Συνθήκη εφόσον προορισμός τους θα ήταν να καλύψουν τις δαπάνες των απολύσεων που συνδέονταν με την εγκατάλειψη των μη αποδοτικών παραγωγών. Φαίνεται, έτσι, ότι δεν ελήφθη υπόψη δεόντως ούτε η επίπτωση του κοινωνικού κόστους της αναδιαρθρώσεως, η οποία αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της όλης ενέργειας.
- 37 Ως προς την προσβολή του ανταγωνισμού μέσα στην Κοινή Αγορά που είχε ως συνέπεια της η επίδικη ενίσχυση, η Επιτροπή αναφέρεται, αφενός, στις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 92 και, αφετέρου, στην υποχρέωση που επιβάλλει η παράγραφος 3, κατά την οποία μια ενίσχυση δεν μπορεί να εξαιρεθεί παρά μόνο εφόσον η χορήγησή της δεν αλλοιώνει τους όρους του εμπορίου κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον.
- 38 Σε ό,τι αφορά την πρώτη άποψη, οι σχετικές αιτιολογικές σκέψεις περιορίζονται να αναφέρουν τις αντιρρήσεις που διατύπωσαν οι κυβερνήσεις τριών κρατών μελών, δύο επαγγελματικές οργανώσεις και μία επιχείρηση του σχετικού τομέα. Εκτός από την εν λόγω αναφορά η απόφαση δεν παρέχει καμία συγκεκριμένη ένδειξη ως προς τη φύση των προσβολών που υπέστη ο ανταγωνισμός.
- 39 Ως προς τη δεύτερη άποψη, η Επιτροπή, αφού διαπίστωσε ότι η ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό μορφή συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο δεν συνδέεται άμεσα με την αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως, αλλά ότι πρόκειται για «ενίσχυση διασώσεως», δηλώνει ότι μια τέτοια ενίσχυση «είναι φύσεως τέτοιας που να θάλαπτε πολύ σοβαρά τις συνθήκες ανταγωνισμού, γιατί η ελεύθερη λειτουργία της αγοράς θα απαιτούσε κανονικά το κλείσιμο της επιχειρήσεως επιτρέποντας έτσι στους περισσότερο αποδοτικούς ανταγωνιστές να αναπτυχθούν». Πρέπει σχετικά να παρατηρηθεί ότι η εξόφληση παλαιών οφειλών, που έχει σκοπό τη διάσωση μιας επιχειρήσεως, δεν έχει οπωσδήποτε ως συνέπεια την αλλοίωση των όρων του εμπορίου κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον, όπως αναφέρει το άρθρο 92, παράγραφος 3, όταν η ενέργεια αυτή συνοδεύεται πχ. από σχέδιο αναδιαρθρώσεως. Στην προκειμένη περίπτωση δεν αποδείχθηκε γιατί η δράση της προσφεύγουσας στην αγορά, μετά τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής της με τη βοήθεια της ενισχύσεως, μπορούσε να αλλοιώσει τους όρους του εμπορίου σε σημείο που η εξαφάνιση της επιχειρήσεως να ήταν προτιμότερη από την εξυγίανσή της.
- 40 Για τους λόγους αυτούς, πρέπει να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση.

- 41 Ενόψει των προηγούμενων δεν κρίνεται αναγκαία η εξέταση των λόγων που αναφέρονται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως και στο ότι η επίδικη απόφαση έθιγε αστικά δικαιώματα των προσφευγουσών χωρίς το δικαιοδοτικό σύστημα της Συνθήκης ΕΟΚ να παρέχει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να ασκήσουν προσφυγή σύμφωνη με τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως διά την πρόσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθη, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων και των δικαστικών εξόδων των παρεμβαίνουσών.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την απόφαση 82/670/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Ιουλίου 1982, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η κυβέρνηση του Βελγίου σε επιχείρηση του τομέα χάρτου.
- 2) Καταδικάζει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων των δικαστικών εξόδων των παρεμβαίνουσών.

Mackenzie Stuart

Bosco

Due

Κακούρης

Pescatore

O'Keeffe

Koopmans

Everling

Bahlmann

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Νοεμβρίου 1984.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

Ο πρόεδρος

D. Louterman

A. J. Mackenzie Stuart

Υπάλληλος διοικήσεως